

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.20 (3236) ●

● ЧАЦВЕР, 2 ЧЭРВЕНЯ, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

**Прыцягальны
вобраз Ефрасінні**
Суполка “Полацкае зямляцтва”
дапамагае старажытнаму
гараду дабрачыннымі
справамі **Стар. 2**

**Знічкі
Айчыны**
Стар. 3

Нарачанскі матыў
За сорок гадоў у Нацыянальным
аздараўленчым цэнтры
“Зубраня” пабывала каля
мільёна хлопчыкаў
і дзяўчынак **Стар. 4**

ПАДЗЕЯ

Скарбы з глыбіняў душы

Прэзентацыя кнігі “Беларускае замежжа” стала змястоўнай размовай пра лёсы многіх суайчыннікаў, якія дзякуючы талентам і працавітасці здолелі праявіць сябе з самага лепшага боку ў іншых краінах

Іван Ждановіч

Што значыць выжыць на чужыне? Часта гэта — пераадолець абставіны, пераўзысці сябе самога. І нібы дастаць з глыбіняў душы найкаштоўны скарб. Як, скажам, зрабіў гэта сябар Адама Міцкевіча, знакаміты навуковец, нацыянальны герой Чылі, наш зямляк з Карэліччыны Ігнацы Дамейка. Даследчыкі калі-небудзь можа, знойдуць і ген, дзякуючы якому менавіта ў экстрэмальных умовах ярка зьяе талент чалавека. А жывучы сярод блізкіх і родных, мы часта і забываем, што за жыццё трэба змагацца. “Жыццё — барацьба, і перамагае ў ёй мацнейшы!” — такі дэвіз штогод піша на новым штодзённіку сялянскі сын, ураджэнец беларускага Палесся Віталь Курашук, які ва Украіне пачынаў простым шахцёрам, а стаў мэрам крымскага горада Еўпаторыя, а потым і старшынёй Савета Міністраў Kryма. Зрэшты, пікам кар’еры сам Віталь Уладзіміравіч лічыць пасаду Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла роднай Беларусі ва Украіне. На якой, дарэчы, ён вельмі шмат добрага зрабіў і на карысць Бацькаўшчыны.

“У кнігі “Беларускае замежжа” — не проста годнае знешняе аблічча, але і салідная містычная аснова”, — падзяліўся меркаваннем на імпрэзе ў навукова-метадычным цэнтры “ПРэзентацыя” выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” пісьменнік Валерый Казакоў. Ён, старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі”, змагаўся за сваё месца пад сонцам, працуючы ў

На прэзентацыю “Беларускага замежжа” Вацлава Вярбоўская прыехала з ЗША. На здымку справа — Н.Голубева

газеце “Красная звезда”, на іншых адказных пасадах. Развіваючы думку, наш зямляк заўважыў, што ў Расіі “дзе кіпіць жыццё, добра ідуць справы — там абавязкова ёсць выхадцы з Беларусі”. А біяграфіі людзей, што праславілі сябе, а значыць, і Бацькаўшчыну ў блізкіх і далёкіх краінах, яскрава сведчаць: уся гэта зямля надзвычай багатая на таленты. Падзякаваўшы выдавецтву, аўтарам за “вельмі патрэбнае ўсім нам выданне”, В. Казакоў паабяцаў: працяг будзе, новая кніга рыхтуецца. Велізарная праца архівістаў, энцыклапедыстаў пад час падрыхтоўкі “Беларускага замежжа” вялася амаль дзесяць гадоў. Як адзначыў дырэктар Дэпарта-

мента па архівах і справаводстве Мініюста Уладзімір Адамушка, упершыню ўключаны ў том дакументы з XIV стагоддзя, якія тычацца праблем міграцыі. Ён назваў том другім па значнасці пасля кнігі “Беларусы” Яўхіма Карскага выданнем падобнага роду. Архітэктар Галіна Левіна, якая пісала ў кнігу артыкулы пра выхадцаў з Беларусі ў Ізраілі, прызналася, што “ўлюбілася ў кожнага з тых, пра каго пісала”. Бо гэта вельмі моцныя духам людзі.

Шмат цёплых слоў пачула ў свой адрас на прэзентацыі аўтар-складальнік кнігі, кандыдат гістарычных навук Наталля Голубева. Яна займаецца праблемамі беларускай дыяспары з 1987 года.

Ганарыцца, што рыхтавала пастанову Савета Міністраў наконт Першага з’езда беларусаў свету, ведае яе на памяць. Працавала і над дзяржпраграмай “Беларусы ў свеце”. “Беларуская дыяспара — гэта ідэалагічна ўнікальны пласт для развіцця нашага эканамічнага, гуманітарнага супрацоўніцтва з самымі рознымі краінамі”, — упэўнена Наталля Аляксандраўна. Дарэчы, на прэзентацыю былі запрошаны адказныя работнікі шэрагу гар- і райвыканкамаў Беларусі, якія праходзяць курсы ў Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Беларусі. Для іх кніга можа стаць добрым дарадцам у развіцці ўсебаковых рэгіянальных кантактаў з землякамі ў замежжы.

Сустрэнемся ў Віцебску!

Іван Яцкавец

Гала-канцэрт Першага фестывалю мастацтваў беларусаў свету будзе ладзіцца на “Славянскім базары ў Віцебску”

Як вядома, з адметнымі дзеячамі культуры, спеўнымі, танцавальнымі, музычнымі гуртамі ахвотна рэалізуюць сумесныя праекты нашы суайчыннікі з замежжа. А гэтым летам упершыню і яны самі шырока прэзентуюць сваю творчасць на Радзіме. На нядаўняй сустрэчы з кіраўнікамі грамадскіх арганізацый беларусаў замежжа ў Міністэрстве культуры гаварылася, што падрыхтоўка да Першага фестывалю мастацтваў беларусаў свету ідзе поўным ходам. Чакаецца фэст 8–9 ліпеня, яго кульмінацыяй стане вялікі гала-канцэрт у Віцебскім амфітэатры. Плануецца шэраг мерапрыемстваў фестывалю і ў Мінску: выставы мастакоў, фатографіі, сустрэчы з беларусамі-пісьменнікамі замежжа і іншымі.

На сустрэчы ў міністэрстве дасягнута дамоўленасць як аб шырокім супрацоўніцтве з беларусамі замежжа ў падрыхтоўцы і арганізацыі фестывалю, так і больш актыўным удзеле землякоў у культурным жыцці Беларусі. Дарэчы, такое пытанне плануецца абмеркаваць і на другім пасяджэнні Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа, якое пройдзе пад час фестывалю.

На гэты раз прадстаўнікі дэлегацыі беларусаў замежжа цікавіліся і тым, як ідуць распрацоўкі праекта дзяржпраграмы “Беларусы ў свеце” на 2011–2015 гады, сучасным станам і развіццём культуры ў краіне, планами па адкрыцці культурных цэнтраў Беларусі за мяжой. Удзельнікі сустрэчы ўнеслі шэраг прапаноў па ўзаемакарысным супрацоўніцтве.

ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ

Святло ў вокнах Дзіцячай вёскі

Іна Ганчаровіч

Жыццё, бывае, з маленства выпрабуе чалавека. У любым грамадстве дзеці па розных прычынах сірацеюць, застаюцца без апекі бацькоў. У Беларусі такіх амаль 26 тысяч. Палітыка дзяржавы вызначана: па магчымасці дзецям шука-

юць новую апякунскую ці прыёмную сям’ю. Ствараюцца для іх і дзіцячыя вёскі, гарадкі сямейнага тыпу, а таксама такія паселішчы, як SOS-Дзіцячая вёска. Увогуле, як дапамагчы дзецям, што перажылі жыццёва трагедыю, не разуверыцца ў людзях? Як зрабіць, каб яны не выраслі жорсткімі, а сталі больш

шчаслівымі? Пра гэта мы гутарылі з дырэктарам па развіцці праграм грамадскай арганізацыі “Беларускі фонд SOS-Дзіцячая вёска” Таццянай Буравай.

— Наш фонд пачынаючы з 2004 года акрамя арганізацыі SOS-Дзіцячых вёсак працуе і на ўмацаванне сям’і, змяншэнне ўзроўню

сацыяльнага сіроцтва, — гаворыць Таццяна Бурава. — Плён нашых намаганняў — два сацыяльныя цэнтры (у Бараўлянах пад Мінскам і ў Мар’інай Горцы) і кансультацыйны цэнтр у Магілёве. Там мы працуем з сям’ямі, якія па розных прычынах трапілі ў цяжкія жыццёвыя сітуацыі. → **Стар. 2**

Юныя жыхары Дзіцячай вёскі

ЗЕМЛЯКІ

Прыцягальны вобраз Ефрасінні

Суполка “Полацкае зямляцтва” дапамагае старажытнаму гораду дабрачыннымі справамі

Іван Іванавіч

Штогод на пачатку лета, у Дзень памяці прападобнай Ефрасінні, ігуменні Полацкай, для тысяч палачан, раскіданых па свеце, ёсць добрая нагода адведць любімы горад. У Полацк па традыцыі прыбывае шмат паломнікаў з усёй Беларусі і замежжа, у храмах ладзяцца ўрачыстыя набажэнствы, праходзяць выставы, канцэрты на сцэнічных пляцоўках. “Сёлетняя ўрачыстасць адметная і тым, што спаўняецца 850 гадоў з часу стварэння знакамітага Крыжа Ефрасінні Полацкай, нашай нацыянальнай святыні, — удакладняе старшыня “Полацкага зямляцтва”, пісьменнік і журналіст Навум Гальпяровіч. — Прадстаўнікі суполкі таксама ўдзельнічаюць у святочных мерапрыемствах. Гарадскія ўлады, дарэчы, запрасілі нас падключыцца і да падрыхтоўкі 1150-годдзя Полацка. Будзе шмат сустрэч, імпрэз, нешта новае напішацца — зямлякі прыедуць у родны горад не з пустымі рукамі. Бо і для нас, і для усёй Беларусі гэта важная дата. Полацк

нездарма называюць “бацькам гарадоў беларускіх”: гэта старэйшы горад краіны”.

“Полацкае зямляцтва” ўтварылася ў красавіку 2009 года на пасяджэнні ў Нацыянальным гістарычным музеі. Сабраліся тады не толькі ўраджэнцы зямлі Полацкай, але і тыя, каго ніціны лёсу назаўсёды паядналі з ёй. Адзін з актыўных філіялаў суполкі працуе ў Мінску, адгукнуліся на заклік яднацца і палачане з

Крыж Ефрасінні Полацкай

Латвіі, Літвы, Расіі. І першую сумесную акцыю зямлякі ў той жа год зладзілі ў родным горадзе: высадзілі на цэнтральнай плошчы ў Полацку алею з туй. “Мала хто ведае, але і першай культурнай сталіцай Беларусі

Полацк стаў летась менавіта па ініцыятыве нашага зямляцтва, — прыадкрывае сакрэт Н. Гальпяровіч. — Я напісаў сцэнарый адпаведнага свята. Мы ж прапанавалі ў гонар 600-годдзя Грунвальда назваць Грунвальдскай адну з полацкіх вуліц, і такая, наколькі мне вядома, ужо ёсць у новым мікрараёне”.

Прыгожы фотаальбом з вершамі пра Полацк “Я дрэва твайго лісток” — таксама плён працы зямляцтва. Цяпер сумесна з Беларускім фондам культуры “Полацкае зямляцтва” адкрыла дабрачынны рахунак: збіраюцца сродкі на аднаўленне ўнікальных фрэсак XII стагоддзя ў полацкай Спаса-Праабражэнскай царкве. Як вядома, работы там не перапыняюцца, працавалі спачатку беларускія майстры, а цяпер справу прадаўжаюць іх маскоўскія калегі.

Акрамя “раскопак” у насенным жывапісе, засяроджвае ўвагу Навум Якаўлевіч, вядуцца і археалагічныя, прычым у Полацку ўмацавалася і свая археалагічная школа. Шмат займаецца гэтым Дзяніс

ГЕОРГІЙ ШАБЛЮК

Ля полацкіх храмаў заўсёды шматлюдна

Дук, кандыдат навук, загадчык кафедры гісторыі і сацыялогіі Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Цікавых адкрыццяў нямае, і Дзяніс з калегамі ўжо гатовы з фактамі ў руках даказаць: Полацк старэйшы як мінімум на сто гадоў, чым лічыцца цяпер. “Першае згадванне пра наш горад у старажытным летапісе датуецца 862 годам, адтуль і вядзецца адлік полацкага часу, — згадвае Н. Гальпяровіч. — Мы падтрымліваем росшукі, расказваем пра іх. Бо пераказваюць сродкі на аднаўленне ўнікальных фрэсак XII стагоддзя ў полацкай Спаса-Праабражэнскай царкве. Як вядома, работы там не перапыняюцца, працавалі спачатку беларускія майстры, а цяпер справу прадаўжаюць іх маскоўскія калегі.

У планах зямляцтва — стварэнне грунтоўнай кнігі пра слаўных палачан, якія жывуць па ўсім свеце. У прыватнасці, трапяць туды звесткі і пра вучонага з канадскага Манрэаля Стэнлі Скарыну, які быў на радзіме свайго знакамітага продка, беларускага першадрукара і асветніка Францыска Скарыны, у 1990 годзе. Да высякароднай працы зямляцтва мае намер прыцягнуць

і навукоўцаў, і пісьменнікаў. Бо, як сцвярджаў Скарына, людзі “вялікую ласку” да роднага месца маюць, і такая любоў — сарцавіна ў рабоце “Полацкага зямляцтва”. “Я добра адчуў гэта і пад час прэзентацыі кнігі “Полацк — бацька гарадоў беларускіх” у Маскве, і на нядаўняй прэзентацыі яе ж на Сёмым міжнародным кніжным салоне ў Санкт-Пецярбургу, — гаворыць Н. Гальпяровіч. — Беларусы паўночнай расійскай сталіцы нас вельмі падтрымалі, і ў бібліятэцы імя Леніна на Петраградскай старане па ініцыятыве прэзідэнта фонду “Белыя Росы” Ірыны Рогавай прайшла цікавая сустрэча. Сярод тых, хто не забываецца на свае беларускія карані, я сустрэў і Віктара Алегавіча Вінаходава. Ён доктар біялагічных навук, працуе ў Санкт-Пецярбургскім дзяржаўным тэхналагічным ўніверсітэце. Так што не выключайце, што ў хуткім часе філіял “Полацкага зямляцтва” з’явіцца і ў багатым на беларусаў Санкт-Пецярбургу”.

ВЕСТКІ

Гасціннасць са знакам якасці

Андрэй Ануфрыеў

Больш за трыста турыстычных кампаній пацвердзілі высокі ўзровень сваіх паслуг

Колькасць беларускіх турфірм, якія цяпер праходзяць добраахвотную сертыфікацыю якасці паслуг, імкліва павялічваецца. Як расказаў дырэктар дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму Вадзім Кармазін, такая сертыфікацыя сёння служыць своеасаблівым паказчыкам прафесіяналізму для ўсіх ўдзельнікаў турыстычнага рынку. “Большасць турыстаў цікавіцца, ці ёсць у турфірмы сертыфікат якасці, нярэдка яго адсутнасць становіцца прычынай для выбару іншай турарганізацыі”, — адзначае ён.

Цяпер добраахвотную сертыфікацыю прайшлі больш за 300 беларускіх турфірм. “Тым самым кампаніі пацвярджаюць, што клопаюцца пра свой імідж, гарантуюць якасць турпаслуг і ўдзяляюць вялікую ўвагу рабоце з кліентамі”, — удакладняе Вадзім Кармазін. Пераканацца, ці ёсць у турфірмы сертыфікат якасці, можна непасрэдна ў офісе арганізацыі ці на яе афіцыйным сайце. А ў хуткім часе дадзеныя пра ўсе турфірмы, якія прайшлі сертыфікацыю, з’явіцца ў інтэрнэце.

Жывы подых гісторыі

Маштабная акцыя “Ніхто не забыты!” прымеркавана да 70-й гадавіны пачатку Вялікай Айчыннай вайны

А пачалася яна ад Вечнага агню на плошчы Перамогі ў Мінску, дзе перад падлеткамі выступалі ветэраны. Адрозна пасля мітыngu ўдзельнікі акцыі на аўтобусах адправіліся ў вёску Скобраўка Пухавіцкага раёна. Там у 44-м фашысты арганізавалі дзіцячы канцлагер па заборы крыві для параненых салдат вермахта. За калючым дротам захопнікі трымалі паўтары тысячы малалетніх вязняў.

Школьнікі і ветэраны пабываюць таксама ў месцах дыслакацыі партызанскай брыгады “Польмя”, ускладаць кветкі да брацкіх магіл байцоў. Акцыя “Ніхто не забыты!” працягнецца да 3 ліпеня, яе ўдзельнікі дойдучы да кожнай магілы воінаў, якія загінулі за вызваленне Беларусі.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Святло ў вокнах Дзіцячай вёскі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У Магілёве ў нас ёсць і прытулак, дзе могуць часова пажыць жанчыны, у тым ліку з дзецьмі, якія пацярпелі ад гвалту ў сям’і. Часта дзякуючы працы нашых псіхалагаў сям’ю ўдаецца захаваць.

— **Першая SOS-Дзіцячая вёска, наколькі мне вядома, з’явілася ў Беларусі ў 1995 годзе. За гэты час многія дзеці выраслі. Ці адсочваеце вы далейшы іх лёс?**

— Так, абавязкова! Лёсы складаюцца па-рознаму. Прыкладам, сем нашых дзяўчынак ужо самі сталі мамамі, стварылі сям’і, і мы часам дапамагаем ім, калі бываюць складанасці. У асноўным падпечныя атрымліваюць рабочыя прафесіі, трое маюць вышэйшую адукацыю, некаторыя вучацца ў ВНУ.

— **Ведаю, што SOS-Дзіцячыя вёскі працуюць па класічнай схеме, яе прапанаваў у 1949 годзе заснавальнік, ідэолаг SOS-вёсак Герман Гмайнер: адна SOS-мама выхоўвае максімальна сем’яных**

дзяцей. А ім жа лепш расці ў поўнай сям’і. Ці могуць у вашай праграме працаваць SOS-пары?

— Мы разумеем, што дзіцяці лепш у поўнай сям’і. Але ў Беларусі ёсць шмат сацыяльных праектаў, калі і поўная сям’я можа рэалізаваць сябе ў якасці прыёмных бацькоў. Мы ж толькі пачалі працаваць у гэтым кірунку, у нас пакуль няма SOS-пары, як і SOS-татаў. А на Захадзе такі вопыт ёсць. У Аўстрыі, напрыклад, SOS-тата адзін выхоўвае чацвярых дзяцей, у Фінляндыі SOS-тата выхоўвае сем’яных. У Беларусі мужчыны да нас не звярталіся з такімі прапановамі.

— **Сёлета ў арганізацыі “Беларускі фонд SOS-Дзіцячая вёска” — 20-я ўгодкі. З якімі набыткамі сустракаеце юбілей?**

— Мы пачыналі з адной SOS-вёскі, цяпер іх тры. Многае змянілася і ў падыходах. Мы цяпер да таго ж працуем комплексна. Хоць праект і называецца “SOS-Дзіцячая вёска”, але цяпер мы імкнемся не толькі ўратаваць,

У Дзіцячай вёсцы ўтульна і камфортна

падгадаваць, падвучыць юных грамадзян, але і падрыхтаваць іх да дарослага жыцця, а часам і “рэстаўраваць” за гэты час чалавеку родную сям’ю, калі яна ёсць, каб ён туды мог вярнуцца.

— **Як лічыце, ці магчыма цалкам абысці без дзіцячых дамоў, інтэрнацкіх устаноў?**

— Думаю, што так. Прынамсі, Прэзідэнт паставіў такую задачу, і да 2015 года дзіцячыя дамы ў Беларусі плануецца расфармаваць

і цалкам перайсці на сямейныя формы выхавання дзіцяцей-сірат і тых, што засталіся без бацькоўскай апекі. Вядома ж, ніякі дом не заменіць роднай сям’і, дзе адчуваецца цяпло і клопат родных. Таму мы і надалей будзем працаваць на ўмацаванне сям’і, каб і падлеткі разумелі, што сям’я, сямейныя традыцыі — гэта вялікая каштоўнасць, якую можна захаваць толькі сумеснымі намаганнямі, працай усіх, хто да яе належыць.

Старыя паштоўкі — красамоўныя сведкі самых розных падзей. Прамалінейна ўзіраешся ў адзін фатаграфічны фрагмент, а гістарычная памяць прыадчыняе мноства шматаблічных эпізодаў сышоўшых часін. Падарожжа да мінулага, у далёкія ад нас дзесяцігоддзі набывае рознапланавы змест, калі яшчэ ўбачанае і захаванае ўзбагачаецца сведчаньмі сучаснікаў даўняга фотапагляду. Вось — сабраны калекцыянерам шэраг фота з выявамі праваслаўных храмаў: Брэст, Жыровічы, Пінск, Карэлічы, Навагрудак, Віцебск, Полацк, Дзісна, Барысаў, Заслаўе, Бабруйск...

Знічкі Айчыны

Алесь Карлюкевіч

Здаўна зямля беларуская была населена абіцелямі веры. І тое мноства храмаў поруч з сям'ямі вернікаў, якія свята служылі Госпаду, было для маладых і юных людзей месцам пакланення і асэнсавання будучых зямных і духоўных дарог. Тут, у храмах свайго дзяцінства і юнацтва, яны, будучыя архіепіскапы, пратаіерэі, манахі, спасцігалі радасць служэння Богу, вымаўлялі свае першыя малітвы. Усведамлялі, што малітва — вышэйшы дар Бога, бясконца з'ява адкрыцця свету і чалавека ў самім чалавеку.

Будзеце падарожнічаць — віртуальна, з паштоўкамі, ці насамерч паграпіце ў Слуцк, не абыдзіце ўвагай царкву святога Міхаіла Архангела ці, як яе яшчэ называюць, Свята-Міхаілаўскую саборную царкву. Пэўна, свяшчэннамучанік Аляксандр Шылай, які нарадзіўся ў 1879-м у Слуцку, добра ведаў гэты храм, знешне сціплы, драўляны, але такі прыцягальны па сваёй сіле асяродак духоўнасці. Царква здаўна знаходзілася ў слуккім прадмесці Востраў. Разам з горадам прайшла праз многія выпрабаванні, гарэла, набывала новыя жыцці. Сучасны будынак узведзены ў XVIII стагоддзі. А што датычыць А. Шылая, то галоўным выпрабаваннем для яго сталі паслярэвалюцыйныя гады бязбожніцтва. У 30-я святар служыў у Свята-Троіцкай царкве ў вёсцы Блонь Пухавіцкага раёна. Калі ў жніўні 1935 года храм зачынілі і здымалі званы, святар звярнуўся да бязбожнікаў: “Навошта вы берацеся не за сваю справу? Відаць, вам няма чаго больш рабіць, што вы псуеце царкоўнае дабро?!” Царкву зачынілі, а святар застаўся жыць у Блоні, працягваў сваю службу па хатах у вернікаў. У час Усесаюзнага перапісу насельніцтва ў 1937 годзе арганізаваў збор подпісаў за адкрыццё царквы, а 6 жніўня таго ж года Шылай арыштавалі і, абвінавачваючы ў агітацыі супраць калгасаў, расстралялі. Сям'ю выслалі.

Доўгія гады ў Крыме жыў і

працаваў гісторык, археолаг, чые працы былі адзначаны званнем члена-карэспандэнта АН СССР, Арсеній Маркевіч. Вось што ён пісаў у 1929 годзе ў аўтабіяграфіі пра брэсцкі перыяд свайго жыцця: “Я сын святара, нарадзіўся ў гор. Брэст-Літоўску, старажытным Бярэсці, 30 сакавіка 1855 года. Вельмі сціплы побыт маёй сям'і быў напоўнены розумавымі, інтэлектуальнымі зацікаўленнямі, якія былі ўласцівы нашым родзічам і па бацьку, і па маці, народжанай Серна-Салаўевіч, дачцы пратаіерэя, святара сабора ў Брэсце. Мой дзед па бацьку быў магістрам багаслоўя Віленскага ўніверсітэта, аднакурснікам мітрапаліта Іосіфа Сямашкі. Адзін з родзічаў па маці быў прафесарам універсітэта, другі — відным дзеячам народнай адукацыі ў Таўрычаскай губерні. Прыход бацькі складаўся з жыхароў і сям'яў даўно праваслаўных, не пераходзіўшых пад унію (хто перайшоў — былі ўжо католікамі): Пашкевічаў, Хаўрыевічаў, Чаратовічаў, Лапушынскіх, Зубілевічаў, Леюровічаў і інш., сялян некалькіх вёсак, размешчаных пablізу Брэста: Бярозаўкі, Казловічаў, Плоскай, Дуброўкі, Гузней, Рэчыцы, Шпановічаў і Трышына і на працягу многіх гадоў — гарнізона Брэсцкай крэпасці, да збудавання ў ім саборнай царквы на пачатку 70-х гадоў...” І далей: “Са старога Брэста захаваліся ў крэпасці толькі былыя, нават велічныя будынкі каталіцкіх манастыроў: аўгустынаў, бернардынаў, трынітароў, брыгітак і іезуітаў і ўніяцкага базілянскага, прыстасаваных пад ваенныя патрэбы, а ўсе прыватныя будынкі, драўляныя і мураваныя, былі знішчаны. Перасяленне жыхароў у новы горад было завершана ў 1845 г. Велічны праваслаўны сабор св. Нікалая згарэў каля гэтай даты”.

Брэст-Літоўск, Брэст, у якім сёння ўзвышаюцца больш як дзесяць цэркваў (а ў блізкіх ваколіцах — дык і два дзясяткі) — радзіма многіх святароў. Сярод найбольш вядомых — мітрафорны пратаіерэй

Віцебск. Цэнтральная частка

Полацк з правага берага Дзвіны. 1918 г.

Барысаў. Кафедральны сабор

Барысаў. Від на горад і царкву. 1915 г.

Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквы Аляксей Канстанцінавіч Зноска (1912–1994 гг.). З сям'і святара-пратаіерэя і царкоўнага пісьменніка Канстанціна Зноскі, які служыў у Свята-Нікалаеўскай царкве ў Брэсце. Унёсак гэтай сям'і ў асветніцкую работу ў Брэсце немалы: Зноска-старэйшы — сярод заснавальнікаў брэсцкага “Рускага Дома”, рускай школы і гімназіі ў Брэсце ў 1920—1930-я гады. У Варшаве выдадзены шэраг прац, напісаных святаром у Брэсце: “Жыццё і пакуты святога мучаніка Афанасія, ігумена Брэсцкага”, “Віленская Вострабрамская цудадзейная ікона Божай Маці”, “Латвінізацыя праваслаўнага багаслужэння ва ўніяцкай царкве”, “Князь Канстанцін Канстанцінавіч Астрожскі і яго дзейнасць на карысць праваслаўнай царквы” і інш. Усяго ў сям'і Канстанціна Зноскі было 16 дзяцей. Многія памерлі ў маленстве. Святаром быў яшчэ і Арсеній. А Мітрафан (нарадзіўся ў 1909-м) — вікарны епіскап Рускай Праваслаўнай Царквы ў замежжы. Служыў у Бостане. Закончыў у свой час Брэсцкую гімназію. Вучыўся на багаслоўскім факультэце Варшаўскага ўніверсітэта. У час Вялікай Айчыннай вайны — святар Свята-Нікалаеўскага храма ў Брэсце, дзе служыў і бацька. Са снежня 1941-га — благачыны Брэсцкай акругі. У ліхія ваенныя гады шмат дапамагаў людзям, якія цярапілі ад захопнікаў, па меры сіл і магчымасцяў выратаваў яўрэяў Брэста і ваколіц ад расстрэлаў.

Навагрудак. Царква

Брэстчына, Пінскі край, іншыя куточки беларускага Палесся — радзіма многіх праваслаўных святароў. Лемяшэвічы, што на Піншчыне, — радзіма святога пакутніка, пратаіерэя Парфірыя Заслаўскага (Парфірыя Адамавіча Рубіновіча). Прыняўшы сан свяшчэнніка, ён служыў у Свята-Троіцкай царкве ў вёсцы Дабраслаўка Пінскага павета. Затым была служба ў Заслаўі, іншыя няпростыя выпрабаванні. У 1937 годзе айца Парфірыя арыштавалі... У вёсцы Лядавічы Іванаўскага раёна ў 1921 годзе нарадзіўся Яўген Сцяпанавіч Парфенюк. У сан свяшчэнніка рукапакладзены ў 1947 годзе. У 2000 годзе свяшчэнніка Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь адзначылі прэміяй “За духоўнае адраджэнне”.

А зазірнуўшы на Віцебшчыну, у Дзісну, мы адкроем для сябе лёс Пятра Аляксандравіча Шымана — Паладзія. Нарадзіўся ён 15 лістапада 1939 года. У сям'і праваслаўнага святара, які ўжо не адзін год служыў у Дзісне. Закончыў сярэдняю школу (1957 г.). Вучыўся ў Гродзенскім медтэхнікуме. Часта наведваў да старажытнай Каложы, углядаўся ў аблічча іншых гарадзенскіх храмаў. І выбраў

свой шлях... Закончыў Мінскую духоўную семінарыю, затым — Маскоўскую духоўную акадэмію. Атрымаў ступень кандыдата багаслоўя па кафедры патралогіі за работу “Вучэнне пра Царкву хрысціянскіх пісьменнікаў данікейскага перыяду”. Быў прыняты ў аспірантуру пры Маскоўскай духоўнай акадэміі. 13 мая 1966 года паstryжаны ў манастава з імем Паладзія, а 22 мая ў Нікола-Богаяўленскім саборы (г. Ленінград) рукапакладзены ў іерадзякана, у 1967-м у Троіца-Сергіевай лаўры — у іерманаха. Пасля заканчэння аспірантуры ў 1969 годзе Вучэбным камітэтам пры Свяшчэнным Сінодзе прызначаны на выкладчыцкую работу ў Адэскую духоўную семінарыю і рашэннем архіепіскапа Адэскага і Херсонскага Сергія (Пятрова) прызначаны сакратаром праўлення семінарыі. У 1971-м узведзены ў сан ігумена... Пастановай Свяцейшага Патрыярха Пімена і Свяшчэннага Сінода архімандрыту Паладзію была вызначана пасада епіскапа Пераяслаў-Хмяльніцкага, вікарыя Кіеўскай епархіі. У 1988-м прызначаны епіскапам Іжэўскім і Удмурцкім. На вечны спачын Паладзія пайшоў у 2000 годзе. Калі я гавару пра гэтую яркую асобу ў размовах са сваім іжэўскім сябрам, народным пісьменнікам Удмурціі Вячаславам Ар-Сяргі, то чую пра нашага земляка толькі светлыя згадкі...

© В поісках утраченного

Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

Нарачанскі матыў

За сорак гадоў у Нацыянальным аздараўленчым цэнтры “Зубраня” пабывала каля мільёна хлопчыкаў і дзяўчынак. Бадай, цэлая краіна! Супрацоўнікі цэнтры так яго і называюць: “Краіна дзяцінства”.

Кацярына Мядзведская

Нядаўна ў “Зубраняці” распачаў работу міжнародны форум “Сяброўства без межаў”. На працягу двух тыдняў юнакі і дзяўчаты з дзесяці краін будуць прадстаўляць культуру сваіх народаў, праводзіць майстар-класы, удзельнічаць у дыскусіях. Але перш за ўсё яны прыехалі сюды па сяброўства. Крысціна Шпілеўская з Расіі прызнаецца: “На форуме я ўжо ў другі раз. З многімі ўдзельнікамі фестываля, што праходзіў летась, перапісаліся на працягу года. З задавальненнем заводжу новыя знаёмствы: так прыемна ведаць, што ў цябе ёсць сябры ва ўсім свеце”.

Так, гэта месца цікавых сустрэч. Тут штогод адпачываюць дзеці не толькі з усіх рэгіёнаў краіны, але і з-за мяжы. Восць і цяпер тут ёсць хлопчыкі і дзяўчынкі з Літвы, Расіі, Германіі. “У асноўным юныя замежныя госці — гэта дзеці нашых суайчыннікаў, — гаворыць дырэктар “Зубраняці” Надзея Ануфрыева. — Таму моўных бар’ераў амаль ніколі не ўзнікае. А калі што, то мы запрашаем вожатымі студэнтаў Лінгвістычнага ўніверсітэта”.

Знайсці агульныя інтарэсы ў “Зубраняці” дапамагаюць конкурсы, разнастайныя спаборніцтвы. Іх тут праводзіцца столькі, што падлічыць немагчыма. Гэта — і спартакіяды, і Малыя алімпійскія гульні, суперніцтва на лодках і веласіпедзе, ляснае арыентаванне... А трэба ж паспець наведаць яшчэ і шматлікія гурткі ў Доме дзіцячай творчасці. “Адпачынак у “Зубраняці” больш разлічаны на актыўных дзяцей.

Тэатралізаваныя святы ў дзіцячым цэнтры “Зубраня” — гэта заўсёды прыгожа і пазнавальна

— гаворыць Надзея Генадзеўна. — Расклад дня у нас распісаны амаль па хвілінах”. Безумоўна, у “зубраняці” ёсць і вольны час, калі яны могуць пачытаць кнігу (у цэнтры ёсць цудоўная бібліятэка) альбо проста палюбавацца прыродай. А паглядзець тут ёсць на што: “Зубраня” месціцца ў самым цэнтры Нарачанскага заказніка на беразе, бадай, самага прыгожага возера ў Беларусі.

Тут адпачываюць і выхаванцы з сямейных дзіцячых дамоў. Для іх пабудаваны асобны комплекс. Усе бытавыя клопаты бяруць на сябе супрацоўнікі “Зубраняці”. Акрамя таго, штогод рэалізуецца праграма “Вясёлка надзеі” для хлопчыкаў і дзяўчынак, якія перанеслі

цяжкія аперацыі і захворванні. Менавіта за гэтую дзейнасць сёлета дырэктар “Зубраняці” Надзея Ануфрыева, супрацоўнікі Валерый Шчамель і Кацярына Гаўрыловіч былі ўзнагароджаны міжнароднай прэміяй “Зоркі Садружнасці”.

Дарэчы, “Зубраня” з’яўляецца не толькі аздараўленчым, але і адукацыйным цэнтрам. “Методыкі, якія распрацоўваюць нашы педагогі, выкарыстоўваюць шматлікія летнікі, — расказвае Надзея Ануфрыева. — Штогод у “Зубраняці” праходзіць стажыроўка да двухсот настаўнікаў з розных дзіцячых аздараўленчых устаноў”. У цэнтры ёсць школа, якая працуе на працягу ўсяго наву-

чальнага года. Тут жа наладжана сістэма вочна-завочнай адукацыі для адораных вучняў з сельскай мясцовасці. На працягу чвэрці яны атрымліваюць заданні па матэматыцы і інфарматыцы, а ў час канікул прыязджаюць на “сесіі”. Захоўвае сённяшні дзіцячы аздараўленчы цэнтр і даўнюю традыцыю, калі адпачывалі ў ім лепшыя вучні і юныя спартсмены з усяго Савецкага Саюза. У кожнай змене і цяпер ёсць пераможцы рэспубліканскіх конкурсаў і алімпіяд.

Так, цэнтр “Зубраня” многім падараваў незабыўныя ўражанні. Невыпадкова хлопчыкі і дзяўчынкі мараць вярнуцца зноў у гэтую цудоўную “Краіну дзяцінства”.

Фестываль пад адкрытым небам

У Слоніме прагучалі трыццаць розных варыяцый знакамітага “Паланеза Агінскага”

Месцам правядзення фестываля “Паланез” невыпадкова выбралі Слонім: там прайшла большая частка дзяцінства і юнацтва аўтара самага вядомага ў Беларусі паланеза “Развітанне з Радзімай” Міхала Клеафаса Агінскага. У горадзе пражываў ягоны дзядзька Міхал Казімір Агінскі. Дарэчы, ён жа і стваральнік помніка гідратэхнікі XVIII стагоддзя — канала Агінскага.

Побач з каналам ён арганізаваў і тэатр, для пастацовак якога сам жа склаў музыку. Сёння пра Агінскага ў Слоніме нагадвае і канал, і вуліца ў яго гонар. А раней аркестр мясцовай пажарнай каманды два разы на дзень граў паланез як сігнал дакладнага часу.

Сем гадоў таму “Саюз палякаў Беларусі” ўпершыню арганізаваў фестываль “Паланез”. Тады ж і з’явілася традыцыя — шэсце па цэнтральнай вуліцы да мясцовага Дома культуры. А ў памяшканні паланез паўсюль — на сцэне, у грымёрках, на лесвіцы. Паланез граюць, танцуюць, спяваюць на розных мовах. Па сутнасці, гэта фестываль аднаго твора, і ў кожнага выканаўцы ён гучыць парознаму, таму свята — ужо нешта большае, чым проста прыгожая музыка.

Кіраўнік фальклорна-абрадавай групы “Рэха мінулага” Леанарда Шукець заўважае, што паланез — галоўны танец палякаў. І сапраўды, усе вялікія падзеі, балі пачыналіся менавіта з паланеза.

Дарэчы, у наступным годзе арганізатары плануюць правесці фестываль пад адкрытым небам, у парку, побач з каналам Агінскага. І ў XVIII стагоддзі слонімскай мецэнат практыкаваў выступленні свайго тэатра на самім канале.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

“Нёман” — на Данеччыне

У нас толькі што прайшла “Пракоф’еўская вясна 2011”, прысвечаная 120-й гадавіне са дня нараджэння славутага кампазітара і нашага земляка, ураджэнца сяла Краснае на Данеччыне. Ганаруся, што ў правядзенні гэтага Шаснацатага міжнароднага фестываля музычнага мастацтва ёсць і мая заслуга: у свой час я выступіў ініцыятарам заснавання і правядзення такіх штогодніх святаў, а таксама ўстаўлення помнікаў і мемарыяльных дошак С. Пракоф’еву, прысваення яго імя Данецкай філармоніі, Данецкай музычнай акадэміі і сімфанічнаму аркестру. І гэта мне здаецца сёння сімвалічным: нашчадак старажытнага беларускага роду Ельскіх, прафесар украінскага ўніверсітэта дбае пра

ўшанаванне памяці знакамітага рускага кампазітара.

Сёлетні фестываль быў адметным: у ім упершыню ўдзельнічалі і госці з Мінска — артысты Дзяржаўнага камернага хору Беларусі. Падрабязней пра фестываль пачытайце ў праграме нашага абласнога свята, якую далучаю да ліста. У адрас вашага калектыву там сказаны добрыя словы.

Пасылаю вам таксама кнігу “Беларусы Данеччыны”, яна нядаўна выдадзена Данецкай абласной грамадскай арганізацыяй “Культурна-асветнае таварыства беларусаў “Нёман”. За напісанне артыкулаў і складанне зместу мы ўдзячны нашай актывістцы Соф’і Пасынкавай.

Віктар Ельскі, прафесар Данецкага медыцынскага ўніверсітэта

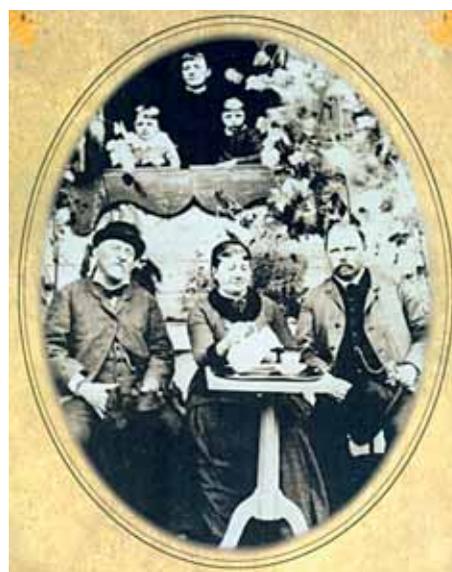
ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Прывітанне з Варшавы

Адам Мальдзіс

Кніга “Беларусы Данеччыны” багата ілюстраваная каляровымі здымкамі, аказалася вельмі змястоўнай. Акрамя агульных артыкулаў (“Гістарычная даведка пра беларусаў ва Украіне”, “Сацыяльны партрэт беларусаў Украіны” і інш.), там аказаліся і біяграфічныя, а сярод іх і пра Віктара Ельскага.

І вось жа супадзенне: амаль адначасова ў рэдакцыю “Голасу Радзімы” прыйшла бандэроль з Варшавы, а ў ёй — кніжка Яанны Кіндлер “Для нашай Мамы”. Мама — гэта Ганна Завідзкая, унучка беларускага пісьменніка Аляксандра Ельскага, дачка польскага і беларускага этнографа і фалькларыста Зыгмунта Плогера і, значыць, блізкая сваячка Віктара Ельска-

Вокладка кнігі, выдадзенай у Польшчы

га, род якога, нагадаем, таксама з былой Ігуменшчыны, цяпер Чэрвеньшчыны. Яго дзед Канстанцін, стрыечны брат Аляксандра, быў вядомым падарожнікам

па Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыцы, прафесарам заалогіі Кракаўскага і Кіеўскага ўніверсітэтаў.

А з вокладкі кніжкі, складзенай Яаннай Кіндлер з вельмі цікавых гістарычных дакументаў, на мяне з невядомай фатаграфіі (гл. здымак) глядзелі сам Аляксандр Ельскі, яго жонка Галена (дагэтуль нам было невядома нават яе імя!) і Зыгмунт Плогер. З акна на заднім плане фота відаць жонку Плогера і дачку пісьменніка, таксама Аляксандру, і яе дзяцей.

Пра выхад кнігі Яанны Кіндлер на ўсякі выпадак паведамлю (а раптам не ведае?) і ў Данецк прафесару Віктару Ельскаму. Як бачым, род Ельскіх і сапраўды стварае культурныя повязі паміж рознымі краінамі, народамі і нават кантынентамі.